

Centar za Ekonomski Analizi

Marjan Nikolov

Zadoł`uvaweto na ELS vo Romanija, Bugarija i Makedonija

sponzorirano od LGI/OSI

Diskusija za Makedonija

Slu~ajot za Makedonija

- Potreba za debata i diskusija
- Temi?

Faktori za procedura za krediten rejting

Faktor	Komentar
Kreditni rejting na dr`avata	Kreditniot rejting voobi~no e na gornata granica koja mo`e da ja dobie ELS. Nacionalnata vlada postavuva monetarna i fiskalna politika i obi~no go ima predimstvoto za stranska valuta i mo`e da gi menuva pravilata na igrata za pomladite edinici na vlada.
Ekonomija	Fiskalnata zdravost obi~no e povrzana so zdravosta na lokalnata ekonomija i razli~nosta vo aktivnostite (koja ~esto e povrzana so goleminata) pomaga da se balansiraat ekonomskite performansi. Demografijata e zna~ajna. Visoka zavisnost od naselenieto (mnogu mlado i mnogu staro e negativno) i premnogu rapiden porast na populacijata se negativni. [to povisoki prihodi i poeducirano naselenie e plus, kako i stapka na porast na prihodite. Kreditorite isto taka se zainteresirani za strukturata na lokalnata ekonomija. Osobeno, kolkav del od nego e vo privatni race, i kolku e zavisen od edna industrija, ili pomal broj na golemi rabotodavci. Kako rezultat, lokalnata samouprava mo`e da bide vo mo`nost da prezentira pred kreditorite to~ni informacii za distribucijata na vrabotenost vo razli~ni vidovi na firmi i industrii, kako i informacii za generalnata ekonomska situacija na najgolemite rabotodavci. Od osobena vrednost tuka e informacijata za borjot na preprijatija koi imaat zna~itelni zaostanati dolgovi, bidejji zaostanati dolgovi se generalno dobar znak za ekonomski krizi i nivnoto nabquduvawe ~esto se koristi od lokalnite vlasti i kreditori za da se anticipiraat potencijalnite ekonomski problemi. Agenciite za krediten rejting obi~no baraat lokalnite vlasti da obezbedat listi na najgolemite rabotdavci kako i lista na firmi so najgolemi dano~ni dolgovi. Za makedonskata lokalna samouprava osobeno e va`no procenuvaweto dali tie zavisat poveje od prihodite na danocite na imot ili prihodite od PDD vo smisla na ekonomska aktivnost bidejji PDD prihodite se poelasti~ni na ekonomski fluktuacii. Tuka razumno dolgoro~no re{enie za makedonskata LS e da se podobri sopstvenata dano~na administracija, zasiluvawe, naplata.

Faktori za procedura za krediten rejting

Faktor	Komentar
Struktura i menaxment	<p>Rashodi za nadle`nosti soodvetni na izvorite na prihodi e plus. Me uvladinite transferi se gledaat spored nivnata golemina i predvidlivost. @elbata i mo`nosta na nacionalnata vlast da otkrie i kontrolira finansiski krizi e pozitivna. Te{kotijata i vremenskite izvr{uvawa na buxetski i finansiski zakoni mo`at da bidat plus ili negativni vo zavisnost od fleksibilnosta koja ja obezbeduvaat. Minatoto izvr{uvawe vo postignuvaweto na buxetskiot balas e zna~ajno. Vremenskite izvr{uvawe i seopfatnoto finansisko izvestuvawe i sledewe na konzistentni standardi se plus. Vo Makedonija, ELS dobija novi nadle`nosti bez da bidat dodeleni novi izvori na soodvetni prihodi osobeno vo obrazovanieto. Promenite vo standardite na okolinata, na primer, mo`at da vodat do zna~itelno zgolemuwawe na vladinite tro{oci, dodeka promenite na na~inot na koj se regulirani biznise mo`at da imaat vlijanie na nivnite prihodi.</p>
Fiskalni rezultati	<p>Sostavot na prihodite i trendovite se razgleduvaat so mo`nost da se postavat stapki na lokalno nivo {to e plus. Dano~noto optovaruvawe treba da bide prifatljivo vo sporedba so sosednite regioni. Efektivnoto koristewe na optovaruvaweto i taksite se gleda kako povolno, pogolemi transferi na generalni sredstva na lokalnite pretprijatija – nepovolno. Mo`ni indikator: % od prihodite vo BDP i % na ELS koi imat prihodi pomali od nacionalniot prosek. Druga zna~ajna slabost e tekovniot me uvladin finansiski sistem spored koj Makedonskite ELS imaat ograni~ena mo} da gi zgolemat prihodite preku nivni politiki, taka da najgolemiot del od nivnite prihodi doa a od zaedni~kite danoci i taksi, ili transferi. Ova e probleati~no za kreditorite od dve pri~ni. Od edna strana, toa zna~i deka lokalnata vlast ima mnogu mala mo`nost da gi podesi svoite vladini politiki za da gi zadovolji potrebite na nejinite uslugi na zadol`uvawe. Od druga strana, toa zna~i deka nivnite prihodi se fundamentalno zavisni od dano~nite politiki na centralnata vlast. Drug problem mo`e da bide sprotivniot efekt na niska naplata na sopstveni prihodi od imot.</p>

Faktori za procedura za krediten rejting

Faktor	Komentar
Finansiska pozicija	<p>Likvidnite sredstva i sredstvata koi mo`at da se prodadat se povolni faktori bidejji se zdravi rezervi vo odnos na godi{nite rashodi. Vкупen dolg se zema vo predvid. Kratkoro~niot dolg se smeta za minus dokolku ne e periodi~no amortiziran. Dolgoro~niot dolg i zaostanatiot dolg (kade ima garancii od drugi) e generalno negativen osven dokolku se koristi kako poddr{ka na produktivni aktivnosti. Kratki dospeani dolgovi so celosna otplata vo moment na dosepvawe e negativna poradi postojaniot prtisok za refinansirawe i potencijalno optovaruvawe na tekovnite prihodi. Preklopuvawe na dolg so ostanati vlasti na ekonomskata osnova se zemaat vo predvid. Mo`ni indikator: % od investiciite od vкупnite rashodi i % na ELS pomal od nacionalniot prosek.</p>

Faktori za procedura za krediten rejting

Faktor	Komentar
Zakonska ramka	Nedostig na jasni zakoni, zakonski presedani ili efektiven sudski sistem se glavni pre~ki, osobeno kade ima restriktivni prihodi ili pretprijatija vrz baza na zalog. Istorijata na nepla}awe ili nesolventnost e vo golema mera negativna. Odobruvaweto na pozajmuvaweto od povisoki nivoa na vlasti i ostanati restrikcii na lokalnoto zadol`uvawe mo`at da bidat pozitivni dokolku se efikasni i nepoliti~ki, no mo`e da bidat i negativni dokolku se kompleksni, te{ki i politički. Vo Makedonija ELS imaat zabrana za koristewe na zalog na bilo koj del od imotot koj se koristi za obezbeduvawe na osnovnite javni uslugi. Ovaa klasifikacija bara davatelite na zaem da stavat nastrana pogolem procent od nivniot sopstven kapital kako rezerva vo slu~aj pozajmuva~ite da ne gi izvr{at obvrskite. Regulatornata obvrška deka bankite “stavaat nastrana” ili zadr`uvaat razli~ni nivoa od nivniot sopstven kapital zavisi od rizikot koj se odnesuva na kreditot i e dizajniiran da se za{titi bankarskiot ssitem vo celina. No najgolemite stapki na rezerva za sredstva koi se baraat za krediti so povisok rizik zna~i deka bankite mo`at da koristat pomal kapital za drugi zaemi, tro{okot koj obi~no se odrazuva vo povisoki stapki na kamata.
Smetkovodstvo i finansisko izvestuvawe	Osnovata i kvalitetot na finansiskata evidencija se istra`uva i brzi i konzistentni izve{tai se plus. Navremeni i nezavisni revizii se pozitivni. Informaciite za protokot na gotovina ili smetkovodstvo na gotovinska osnova koe obezbeduva sigurni informacii za dostapnata gotovina da se platat uslugite koi se dol`at e pozitivno. Od osobeno zna~ewe se jasnite finansiski odnosi me u ELS i pretprijatijata (kako komunalnite) koi mo`at da sozdadat skrien dolg. Jasnite odnosi me u niv i mo`noto vistinsko smetkovodstveno evidentirawe na site prirasti }e ja zgolemi popularnosta na ELS.

Uspehot e patuvawe – ne destinacija!

CEA
Bul. Jane Sandanski 63/3
Skopje
Pretsedatel: Marjan Nikolov

+389 2 2444 766

+389 70 834 636

www.cea.org.mk

www.lsg-data.org.mk